

KOOLIÜENDUSLANE

EESTI ÕPETAJATE LIIDU PEDAGOOGILISE TOIMKONNA
JUURES OLEVA KOOLIÜENDUSRÜHMA BÜLLETÄÄN

Nr. 9.

Talvekuu 1937.

4. aastakäik.

Ilmub iga kuu (välja
arvatud juuni ja juul).

Tellimishind eraldi „Õpetajate Lehest“ 50 s. aastas.

Oma töö kool*).

M. Sirkkola, Soome.

Tarvitame nimetust: individuaalne tööviis. Seda kasutatakse üldse „uuest koolist“ kõneldes. Kuid me ei võta individuaalset õppeviisi kitsamas mõttes (dalton-plaan. J. K.). Sellest ei ole meil omi kogemusi ja nii järsku muudatust me ei pea algkoolis soovitavaḡski. Me anname ühesugused ülesanded kõigile õpilasele klassis. Iga õpilane sooritab töö täielikult. — Nn. rühmatööd on erandiks selle poolest, et eri rühmad jõuavad lõpptulemusele eri viisil. Kuid see lõpptulemus peab olema selge igale õpilasele. Niisiis meie koolis töö tegemine või tegemata jätmine, samuti ülesande sooritamise aeg ei ole õpilase määrata. Ainult töötamise edenemiskiirus, laad ja tulemuste väärtus sõltuvad õpilasest. Individuaalsed võimed ja harrastused määravad töötempo, töö põhjalikkuse, korralikkuse ja tulemuste täpsuse. Õppimine on üsna individuaalne, kuigi selle korraldus on klassiti. Pääasi on, et õpilane ise teeb töö. Seepärast nimetamegi meie kooli oma töö kooliks.

Kool peab teenima elavat elu. Kuid ka kool ise on ja peab olema elav elu. Laps veedab ju mitu, mitu aastat omast elust koolis. Need aastad ei või jääda võõraks muule elule.

¹⁾ M. Sirkkola, Heinola seminari harjutuskooli õpetaja, on avaldanud selle pealkirja all („Oman työn koulu“) raamatu kooliüenduslike ideede rakendamisest mainitud koolis. Toome siin mõne lehekülje sellest huvitavast raamatust.

Meie senine kool ja suurel määral ka praegune kool, õppekool, on ses suhtes olnud vägivaldne. Kool on jäigistanud ja mehhaniseerinud lapse, tõrjunud temast loomuliku spontaansuse. Kooli tulles laps — arg ja häbelik — käitub siiski loomulikult, kõneleb lapselikult avameelselt, tuleb õpetaja juurde küsijana, nõu vajajana.

Vähe aega koolis olnud, ta enam ei avalda oma mõtteid küsimata. Lühidal vastamiseltgi on ta hää ebaloomulikult pingutatud, ta tarvitab sõnu, millest ise ei saa arugi, ta kõneleb võõrast „koolikeelt“. Üsna sageli lapsed jätavad hooletusse oma ülesanded — muidugi õpetaja arvamusel — ja teenivad karistust. Korrahoid kulutab õpetaja jõudu ja isegi peaaegu samal määral kui õpetaminegi.

Mida ootame oma töö koolilt? Me ootame koolilt kõigepealt, et ta õpetaks oma kasvandikku iseseisvalt mõtlema ja töötama. Meie kodumaal on igal kodanikul samad õigused ja kohused rahvaliidmena. Igaüks peab olema suuteline ise kaaluma ja ise vastutama oma tegude eest. Me loodame, et tulevikus kodudes elatakse omal jõul, ühiskonna abi tarvitamata rohkem kui tänapäev, et omaväärtustunne kodude rajajais ja hooldajais kasvaks ja et kõik pereliikmed koos kõrvaldaksid oma nõukuse abil väikesed raskused teelt õnnele. Me usume, et kool, mis nõuab õpilasilt iseseisvat tegevust niihästi oma töö sooritamises kui ka kaasõpilaste aitamises — ehk nagu noorteorganisatsioonides üteldakse: olla alati valmis — jõudsasti näitab teed sellele eesmärgile.

Me ootame oma töö koolilt, et ta rohkem kui senine kool annab õpilasile töötõhusust, paremaid töötulemusi ja tõelist töö rõõmu juba koolis.

Tänapäeva laps on teissugune kui endise, tolle „hää vana aja“ laps. Tänapäeva lapsel on rohkesti mitmesuguseid teadmisi ja kogemusi juba kooli tulles ja ta rikastab oma vara üha või ka sama palju koolis ja väljaspool kooli. Oma töö kool tahab töötada lapse igakülgsete kogemuste najal. Oma töö kool kutsub varem halvas kuulsuses olnud „salajased kaaskasvatatud“ oma liitlasiks.

Uus kool ja vana kool. Tänapäev kõneldakse palju „uuest koolist“. Endised seadused ja eeskujud hakkavad kaotama oma võimu, ainuõigeiks peetud meetodid kõiguvad.

Vana kooli all mõistetakse tavaliselt nüüd tarvitusel olevat Herbart-Ziller'i klassiõpetusviisi. Uue kooliga mõistetakse taas nn. individuaalset õppimist, mida meilgi juba paljud õpetajad omast harrastusest püüavad teostada.

Kindlasti on paljudes metsakolkade koolides raskete olude sunnil jõutud tarvitama päris individuaalseid õpetusviise. Õpetaja on aja jooksul unustanud seminaris õpitud „formaal-astmed“ ja „tunniskeemid“ ja andnud oma õpilastele juhiseid ning nõu selle järgi, kuidas keegi neid näib vajavat. Töö on edenenud, saavutatud rahuldavad tulemused: lugemis-, kirjutus- ja arvutusoskus. Kooli viljakat mõju tunnustatakse koha peal. Õpetajast peetakse lugu.

Kuid uus koolinõunik külastab kooli. Õpetaja hakkab otsima oma märkmikest „ettevalmistust“, „probleemi esitamist“, „süvendust“ ja muid nimetusi, mis õpetajakandidaadi katse kavas olid nii tähtsad. Ta tahaks „valmistada uue õppetüki“, kuid ei oska noid nimetusi paigutada õigele kohale. Ta tunneb, et ta on halb õpetaja.

Või juhtub nii, et õpetaja kuulab pealt noore, äsja valmistunud õpetaja õpetust. Taas vana õpetaja häbeneb oma nõrkust. Mõeldagu vaid, ta on andnud õpilastele teha käsitöödki nende võimete ja harrastuste kohaselt! Tema õpilased ei ole tarvitse- nud saagida taktis või teha sukasilmi ühise lugemise järele. Üks on õppinud kiiremini ja teinud enam, teine aeglasemalt ja vähem. Valmis esemeis nähakse sama palju eri näidiseid kui on olnud tegijaid.

Kuid nüüd on kasvatajate ringes tähele pandud, et need metsakolka-õpetajad ongi toimunud õigesti. Tardunud „formaal-astmete“ kõrvalejätmine on olnud areng, mitte tagasimine. Kogu pedagoogiline maailm on siirdumas vabamale kasvatusesele, individuaalsele tööviisile. Vormid on erisugused maakera eri pooltel. Praktika kujuneb igas maas ja kohas tegelikkude olude kohaselt. Iga õpetaja mõjutab seda oma isiksusega. Kuid põhimõttes ei ole lahkavamus: õpetus peab toimuma õpilase, mitte õpetaja suunas.

Peale pedagoogiliste ja psühholoogiliste uurimuste tulemuste ja üksikute õpetajate iseseisva töö õpetuse individualiseerimise suunas, on uue kooli aateid kirjanduse kaudu tulnud meile välismailt, lähedalt ja kaugelt. Loomulikult on neid saadud Rootsist, sest rootsikeelset kirjandust loetakse Soomes üsna palju. Samuti

on uusi aateid tulnud Kesk-Euroopast, Inglismaalt ja Ameerikast. Kuid viimastel aastail on uut vaimu — kui ütleksime — vahetult hakanud voolama meie algkooli töömaale Eestist.

Vennas- ja hõimumaa, Eesti rahvakoolides on individuaalne õppeviis üsna üldiselt tarvitusel. Eesti rahvas on lühikese iseisvusaja jooksul loonud oma algkooli päris põhjani uue. Silmapaistev pedagoog Joh. Käis on koostanud uusi töökavu ja -juhatusi Eesti algkoolile. Paljud õpetajad ja koolijuhatajad on arendanud kooli, koostades tööraamatuid õpilaste jaoks.

Viimastel aastatel üha tugevamaks saanud „Soome sild“ on lähendanud ja kindlustanud vennasrahvaste suhteid. Ka õpetajate keskel on vastastikused mõjutused elavnenud. Soome õpetajad on tutvunud Eesti algkooliga niihästi kirjanduse kaudu kui ka isiklikult jälgides uute aadete teostamist.

Uusi teid usuõpetuses.

M. Sikkut.

(Järg.)

2. Prohvet Aamos¹⁾.

A. Sihi väljatöötamine.

Täna hommikul läksin ma kodust jaama sihis. Tänavanurgal seisis vanamees. Ta hoidis käes kübarat ja vaatas küsides ning paludes kõikidele inimestele otsa, kes temast möödusid. Mõned ei pannud teda tähele. Teised panid andeid tema kübarasse.

Lapsed on sageli näinud sääraseid pilte. Enamalt jaolt on need vanad mehed ja naised. — Nad on kõhnad ja kahvatud. — Nad on vaesed. — Praegusel ajal käib majades palju kerjajaid. — On kurb, et nüüdisajal peab kerjama nii palju inimesi! — Sõda on meid vaeseks teinud. (See käib Saksamaa kohta päraststõja-aastail.)

Jumalast taganemise tagajärjel laskuvad inimesed järkjärgult suuremasse hätta, kuni nad lõpuks näevad, et see nii enam edasi ei lähe. — Teile meenub ehk üks salmike? — Õiglus ülendab rahvast, aga patt on rahvale languseks. — See on ilus, aga kust me teame, mis peame tegema? — Lehes on, et inimesed peavad paremaks saama. — Koolis kõneldakse sellest. — Kirikus

¹⁾ O. Eberhard. Arbeitsschulmäßiger Religionsunterricht, lk. 180 jj.

jutlustatakse sellest. — See on Pühakirjas. — Te ütlesite, et see seisab Pühakirjas — Jumalasõnas — kuidas me peame elama. Seal on Jumala käsud. — Meile jutustatakse seal, et ka iisraelilapsed tihti ülekohut tegid. Siis käis nende käsi halvasti. Jumal karistas neid. — Kas J. kohe karistab, ta on ju pikameeleline ja kannatlik? — Ta saatis pühad mehed, kes kuulutasid Jumala tahtmist. Need olid prohvetid.

Vaadake, lapsed, iisraelilaste ajaloos oli kord aeg, sel oli palju sarnasust ajaga, mil meie elame. Seal oli palju sõdasid. Paljud rikastusid, mitte kokkuhoiu ja usinuse, vaid liigkasu ja pettuse teel, aga paljud vaesestusid. Ja ülekohtuga rikastunud olid kõrgid, kalgid vaeste vastu, nad elasid pillavalt ja priiskavalt. Mis tahaksite meelsasti teada?

Sihid leidmine.

Lapsed: Me tahaksime teada, kuidas hoiatas Jumal iisraelilapsi? Kuidas oli mehe nimi, kes kuulutas Jumala tahtmist? Mis ütles ta rahvale? Kudas see oli? — Teie viimasele küsimusele tahan kõige enne vastata.

Tutvunemine olukorraga tolleaegses Iisraelis. Me kõnelesime Iisraelist. Mis ajast peale oli Juuda ja Iisraeli? — Riigi jagunemine kun. Reabeami ajal. Iisraeli I kuningas Jeroobeam I. Ebajumalate kujud Beetelis ja Danis. Pärastine Iisraeli kuningas? Ahab, kelle valitsuse ajal elas Eelias. Eelias tõi ka Jumala kuulutuse. Jehoova on õiguse Jumal. Ahabi järel tuli rida nõrgemaid valitsejaid. Nende valitsuse ajal oli läinud palju piirimaid ümbritsevate vaenlaste valdusse. Õnnetult lõppenud sõdade tagajärjed? — Vaesestumine. — Nende nõrkade valitsejate järele sai valitsema Iisraelis vägev kuningas, nimega Jeroobeam II. Ta oli vallutanud Iisraeli kurjemad vaenlased, süürialsed. Võiduhõisete saatel saabusid koju sõjamehed. Rikkaliku sõjasaagi, hulk vange töid nad kaasa. Pühitseti hiilgavaid võidupidusid. Aga Iisraeli kuulsus pidi veelgi suurenema. Iisraeli piiril elasid väiksemad ja nõrgemad rahvad. (Kaart!) Jeroobeam II läks nende vastu ja vallutas nende maa. Jälle pühitseti võidupidu. — Iisrael oli vägev nagu Taaveti päevil, ta oli vägevam maa Eufrati ja Niiluse, Assüüria ja Egiptuse vahel.

Nii elasid iisraelilapsed, nagu elatakse harilikult sõdade ajal ja järel. — Paljud rikastusid juba sõjas, kuna teised jäid puruvaesteks. — Selgitada! — Paljud aeti välja kodumaalt, isad,

pojad, vennad langesid. — Ja võidurikka sõja järel? — Kaubandus ja tööstus lööb õitsele. — Seda soodsat aega kasutasid peasjalikult need, kes olid rikastunud juba sõja ajal. — Nad said veel rikkamaks; vaesed jäid veel vaesemaks ja viletsamaks. — Nad pidid laenama raha kõrgete protsentide eest. — Kui nad ei suutnud maksta, siis võeti pandiks nende põllud ja majad. Isegi võlaorjadena võidi neid müüa odava hinna eest.

Sõja ajal pidi antama palju vilja sõjameestele toiduks. Põllud muutusid sõja tallermaaks. Järeldused? — Leib kallineb. — Liigkasuvõtjad ostavad kokku vilja. — Nad avavad suurkauplusi. — Nad petavad vale mõõtude ja kaaludega. Tagajärjed? — Kõrkus, uhkus, ehtimishimu, priiskamine ja elunautimine rikaste juures. — Viletsus rõhutute juures.

Üle minek: On see Jumala juures õige, kui maal valitseb niisugune olukord? Mis teeb Jumal? — Karistab. — Kas ta karistab otsekohe? — Ta saadab saadiku (käskjala).

Osa siht: Kuidas kasvatab Jumal endale sulase. Missugust meest vajab Jumal? — Julge, kartmatu, isetu; kes usaldab ainuüksi Jumalat, alistub Jumala tahtele. — Jumal saadab oma sulasele raskusi. Miks? Näiteid kogemustest: puu, mis kasvab kõrgendikul üksikult, saab tugevaks. Torm kisub oksi, ta vajutab juured vaid sügavamale mulda. — Kivi, mis asetatakse mäja seina, peab raiutama. — Näited ajaloost: Mooses, Eelias, Luther.

Kes on sel korral Jumala käskjalg?

B. Ettekanne. Prohveti elupilt.

Prohvet, kellest täna kõneleme, on Aamos. 2 tuhat aastat on sellest mööda. Ta oli pärit mäestikukülakesest Teekoast Juudamaalt. (Kaart!) Pühakirjas on, et ta oli lambakarjane. Meile jutustatakse ka, et ta kasvas metsviigimarju. A. oli talupoeg ja suurte karjade omanik. Ta ei kuulunud aga maa rikaste hulka, ehkki ta küll jõukas oli. Mis Pühakiri lühidalt prohveti elust meile pajatab, seda tahame enestele elavalt vaimusilma ette tuua, nagu viibiksime ise tema juures. Esiteks teeme pildi tema kodumaast.

1. pilt: Prohveti kodumaal.

Eemal Juuda mägisel maal (kaart!), umbes 4 tunni tee lõunapool Jeruusalemma, asus Teekoa, üks väike mäestikulinna. Põhjapool ulatub pilk Ölimäeni Jeruusalemma lähedal. Kuningas Taaveti lossi müürid ja Saalomoni templi kuldsed katused säravad päikese käes. — Teile

meenub kindlasti üks laul lauluraamatust? — Jeruusalemm, sa püha taevalinn. — Kas mitte ka Aamos, kui ta seisis üksildasel mäekünkal, ei mõelnud püha lauliku sõnadele? — Ma tõstan oma silmad... — Me vaatame kõrgustikult, millel A. oma karja hoidis, edasi: idapool madaldub maastik Juuda kivi- ja liivakõrveks ja langeb järsult, sügavatest kuristikudest lõhestatuna, alla Surnumerre. Läbi kaljulõhede vilgub siit-sealt Surnumere peegelsile pind. Ja taamal üle Surnumere kumab lõõmava päikese helgil kõrge Moabi mäeselg. Aamosele meenuvad pühad lood auväärt esivanemate ajast! — Mooses suri Neebo mäel! — Mäe nõlvakul, kus asub Teekoa, sööb Aamose kari. Lamba- ja veisekarjatamise kõrval kasvatab A. veel metsviigimarju. Karjase kombel elas ta kõige lihtsamal viisil. Piim, juust, viigimarjad on temale igapäevaseks toiduks. Sealjuures magab ta mägede üksilduses, suurtest hädaohtudest varitsetud (kiskjad loomad, naabruses elavate metsikutute suguharude kallaletungid), enamalt jaolt lagendikul lihtsas telgis, tihti pimedates kaljukoobastes, kõval asemel, kaetud karjasekuuega. Nii kasvab A. mägede üksilduses, mureta, karastatud kehaga ja vaimu poolest lihtsa eluviisiga, paljust loobumisega, visa vastuolude võitmisega, mis elu enesega kaasa tõi. — Vaene on ta kodumaa, aga rikas mälestuste poolest — õndsate esiisade aegadest. Armastus isamaa vastu, aga ka loomulik, sügav vagadus ja järelemõtlemine maailma ja Jumala üle ärkab temas. Tema isade maa on talle pühaks maaks, esiisade vali usk talle pühaks usuks. Kes oma isamaad nii armastab ja oma esiisade usku nii kõrgelt austab, see soovib ka, et esiisade usk ja head kombad säiliks rahvas! — Siis käib hästi rahva käsi. — Üks tõsiselt usklik mees nagu A. ei rahuldu mitte sellega, kui ainult tema käsi kuidagiviisi hästi käib. — Ta mõtleb ka oma kaasinimestele ja sellele, kuidas need elavad. — Tal on südamel oma rahva tulevik. — Nii mõtleb A. oma ligimestele, kogu rahvale. — Kuidas on seal lood? Talupoegade, naabrite juures ülal mägedes, seal valitsevad veel vana usk, vanad kombad. Aga milline on olukord maal, linnades? Kas A., kes elab üksilduses, teab sellest midagi? — Mis seal juhtus, ei jäänud talle sugugi võõraks. Ta läks tihti Jeruusalemma, et seal müüa loomi. Seal puutus ta kokku mitmesuguste inimestega. Teda hinnatakse tema õigluse pärast ja temaga vesteldakse meeleldi. Ta kuuleb Jeroobeami II suurtest võitudest süüriialaste üle, varadest, mis toodud maale, pidudest, mis pühitseti Jahveele: kunagi ennemini ei tapetud nii palju veiseid! Aga A. ei rõõmustu selle üle. Ohvrisöömaaegade hiilgus ei meeldi talle. Meelepahaga kuuleb ta kaameliteajajatelt ja alamalt rahvalt, kuidas vägevad ja võimsad, kes toovad Jahveele nii suuri ohvreid, vaeseid piinavad ja rõhuvad. Aga ka vaesed ja vähem jõukad ei taha enam elada lihtsalt, vaid nagu rikkad, toreduses ja mõnudes. Raha ja vara himust on haaratud vaesed kui rikkad.

2. pilt: Hingevõitlus.

Kõik see kutsub esile Aamoses rahutuse ja segaduse. Kas suudab Jahvee, ainus ja õiglane Jumal, pealt vaadata, kui rahvas jätab maha isade usu, kombad ja pruugid, kui eneseülistamine, pimestus ja õiglusetus võtavad võimust, kui valitsevad lõbutsemishimu ja rahaahnus? Ja see rahvas

ohverdab veel Jumalale! Ei, Jahvee hävitab sellise rahva. (Ettekääne: Aga Iisrael on ju vägev! Kõik vaenlased on võidetud. Rahva käsi käib hästi. A. näeb edasi. Nii ei või see kesta kuigi kaua. Õnnetus on juba teel. Assüüria rahvas saab hävitajaks.)

Aga kui Jahvee hävitab oma rahva, kas ta ei hävita siis iseennast? Kes teenib teda siis? (Vana-Iisraeli usk oli, et Jahvee on ainult Iisraeli jumal; ka teistel rahvastel on oma jumalad, keda nad pidasid mitte surund ebajumalateks, vaid elavateks jumalateks.)

Nii võitleb ja hctileb A., nii kõneleb Jumal tema südames ja südametunnistuses, päeval nõmmel karjas olles ja pikkadel unetuil öil. Lõpuks loovutab Jumal talle võidu. Kas ilmutas end Jumal talle nägemuses? Kuulis ta Jumala häält? Ilmutas ta seda tema südames? Sellest ei kõnele meile midagi Pühakiri. Aga üks asi on talle nüüd selge: Jahvee ei ole mitte üksi iisraelilaste jumal, ta on kõigi rahvaste jumal; ka vaenlased peavad teenima teda. Seda ei olnud tunnetanud keegi enne teda Iisraelis. Iisrael võib minna hukka, kui ta elab edasi õiglusetuses. Aga Jahvee jääb. Nii saab talle kõrvalasjaks kõik muu. See, mida ta vaimus näinud, vaadelnud, tunnetanud, ära tundnud, mis Jumal talle ilmutanud, seda peab ta kuulutama; vahest muudab rahvas meelt, vahest halastab Jumal!

Vaadake, lapsed, nii kasvatas Jumal oma sulase, nii äratas ta prohveti.

3. pilt: Teekond.

Aamos tuleb alla mägedest ja rändab Iisraeli riiki. Järgime talle!

Öösi jätab ta koja ja maja. — Vahest ei öelnud ta midagi kellelegi, vahest usaldas ta oma karja ustava sulase hoolde. — Nii rändab ta pimedasse orgu, vastu pimedale tulevikule! Kas ei mõtle ta mitte tcatavatele laulusõnadele? — Siis, kui ma rändan surmavarju orus, ei karda ma ühtegi. — Saabub hommik. Julgelt rändab ta edasi. Org muutub röömsamaks. Kaovad lagedad kaljud. Mäekülgedel haljendavad viinamäed. Ta rändab läbi mitmest külast. Ikka palavamini paistab päike. Lõpuks peatub ta ühes külas. Vana õlipuu varjus on kaev. Ta istub ja joob. Talle torkab silma maja, mis on ilusam kui teised ümbruskonna talumajad. Aamos saab teada, et maja kuulub rikkale viljakaupmehele Saamariast, kes elab muga-vasti. — Seda jutustas talle naine, kes tuli kaevule vee järele. — Noh, meil poleks kellelgi midagi selle vastu, kui linlane muretseb omale maale maja. Aga A. sai vist rohkem teateid. Mõelge sellele, mis me kuulsime juba täna! — See maja kuulub ehk varemini talumehele, kes võlgnes viljakaupmehele ja ei suutnud seda võlga tasuda. Seal laskis kaupmees maja müügile, talupoeg pidi kolima linna, teenima leiba päevilisena. — Nii see vist oligi! Ja A.? — Sellele ei meeldinud säärane teguviis. — Talle kui talumehele tegi tuska, kui ta kuulis, et teine talumees pidi loovutama oma kodu linnakaupmehele, ise aga asuma linna, suurendades sellega linna vaeste arvu. Selle üle mõtles A. kaua järele. Ta rändas edasi ja jõudis lõpuks Saamaria linna. (Kaart!)

Seal näeb ta toredaid maju ja aedu, ukсед ja aknad kaunistatud elevandiluuga. Ta näeb, kuidas kantakse majadesse kalleid välismaa mööbleid, kaetud peente kangastega. Kuidas on saavutanud inimesed sel-

lise rikkuse? Ta sammub üle turuplatsi. Äsja on saabunud Araabiast killavoor kalliste salvide, lõhnaõlide, kulla ja kalliskividega, purpuri ning kalliste vaipadega ja tikitud kuubedega. Seal tulevad peened daamid kallistes rõivastes, vaatlevad neid toredusi ihaldavate pilkudega. Põlgusega vaatab A. kaduvale hiilgusele ja tühjusele. Oh teid meeletuid, mille küljes ripub teie süda! Ta tuleb ühe viljakaupmehe poe juurde. Ta kuuleb, kuidas üks kaupmees lausub teisele: „Nüüd tulevad varsti pühad, siis saame jälle head äri teha. — Täna peame rohkem teenima. — Me peame hindu tõstma.“ — Häda teile, te raha- ja varaahnitsejad! mõtleb A. — Ta läheb edasi. Seal seisab salkkond inimesi, kes tahavad müüa vilja. Ta kõneleb nendega ja saab teada, kuidas neid petetakse. (Väike mõõt, vale kaal, asjata hindade tõstmine.) Miks ei kaeba te kohtu? — Kohtunikud on liigkasuvõtjate poolt, võtavad altkäemaksu, on kaupmeeste sõbrad. Juba Saamarias kõneleb A. rahvale. Vaesed annavad talle õiguse. Rikkad? — Kas ei saaks midagi ette võtta mässaja vastu? — Ta peaks kinni võetama! — Kogu Saamarias kõneldakse temast. „Üks prohvet on üles astunud!“ Keegi ei julge puutuda teda. Paljud vaatlevad teda salajase lugupidamisega.

4. pilt: Ohvripidustused Beetelis.

Palverändajad lähevad Saamariast pühasse paika — Beetelisse. A. läheb ühes. Ta tahab näha, kuidas teenitakse Jumalat. Beetelis kavatseb ta kuulutada Jumala tahtmist.

Ülal künkal seisab vana tempel, templi ees seesmine eesõu põletamisohvrialtariga, selle kõrval püha kivi, mille puhanud kunagi Jakobi pea. Välises eesõues on suured söögikojad pikkade laudadega nende jaoks, kes söövad püha ohvrisöömaega. Templi hämaruses särab kullatud härjakujutis. Tuhanded on täna selle ees kummardunud, siis tapnud ohvrilooda, kümnendiku osa toonud ohvrianniks ja saatnud kutsed ohvrisöömaajale. Ka vaesed peavad saama oma osa. Kõik peavad saama hea suutäie! — Nüüd tuleb suur rongikäik. Kõige ees preestrid, nende järel lauljad ja muusikakoorid. Nüüd jõuavad nad künkale, nad asuvad astmetele templi ees. Seda kõike nägi A. Ta on haaratud ja vapustatud rahva pimestusest. Niiviisi arvavad nad teenida võivat Jumalat, Teda, püha ja õiglast Jumalat, kes tunneb inimeste elu? See rahvas, kes on joovastuses, oma kisa ja pläraga, oma himude ja õiglustusega, olevat tema püha, äravalitud rahvas? Ei! Jumal keerab temast oma pale! A. näeb languse idusid, näeb vaimus vaenlasi — assüürlasi — sisse tungivat, näeb põlevat külasid ja linnasid, laipu vedelevat tänavail, näeb kuidas lohistatakse minema vange — võõrsile! Mitte piduhõisked ei sobi siia, vaid surmakaebed.

A. seisab veidi kõrgemal kohal, värava kohal, mis viib väliselt õuelt seesmisse. Jälle tuleb tema peale Jumala vaim. „Nüüd A., kõnele, mis ma olen pannud sinu südamesse seal ülal kodumägedes!“ Ta lööb oma reisukepiga tugevasti värava külge. Rahvas, kes tahab astuda parajasti värava viimasele astmele, põrkab tagasi kartlikult. Ka A. astub mõne astme võrra madalamale ja seisab tihedalt rahva ees. Kõik vaikivad. Kuulge sõnu, mis lausus A.

Järgneb õpetaja ettekanne: Aamos 2..

II

Süvendav läbirääkimine.

a. *Vaba kõnelus* õpilaste poolt, et avaldada muljeid A. sõnade puhul.

Lapsed: See oli jutlus, mis ärritas kuulajaid. Mõned ütlesid: „Mis A. kõneleb, ei või olla õige. — Jumal ei või hävitada oma rahvast. Me oleme ju vagad ja toome Jumalale palju ohvriandeid. A. on jumalasalgaja.“ — A. oli aga õigus! Iisraelis oli palju ülekohtu. — Iisraelilaste usk oli vale jne.

b. *Üksikute osade arutelu.*

Saadud muljet ei tule mitte hävitada liigsete seletuste ja laialivalgumistega. Oluline on õpilastele juba selgitatud vaatliku elupildi andmine. Läbirääkimised piirdugu järgmiste punktidega, pärast seda, kui üksik osa õpilase poolt loetud:

1. Tundmata väljendite ja sõnade seletus.
2. Lühike sisu kokkuvõtte õpilaste poolt.
3. Mõju kuulajatesse.

Samuti järgmiste osade juures!

c. *Prohveti tasu.*

Viimase osa kokkuvõtlik arutelu. Tekst.

1. Lühike selgitus (kõnekäändudest ja tundmata sõnad).
2. Õpilaste lühendatud jutustus.
3. Mis on prohveti saatus? — Maalt väljasaatmine. — Vahet jälgiti teda juba tema viimase kõne puhul. Aga A. ei ole mees, kes paneb vastu vägivallale. Ta on täitnud ülesande, mis määranud talle Jumal, nüüd läheb ta vabatahtlikult oma kodumaale tagasi. Seal kirjutab ta oma kõned (neid on palju rohkem, kui me täna kuulsime) lambanahale üles, mida ta ise pargib ja pressib. Nüüd ootab ta rahulikult, mis teeb Jumal. Neljakümne aasta pärast täitub kõik, mis A. ette kuulutab Beetelis.

III

a. Kuidas pääsevad mõjule uued ja tähtsad mõtted A. jutluses.

1. Jumal tahab, et tehakse head. See üksi on õige jumalateenistus. (Õigus voolaku kui jõgi...)
2. Jumal on kõikjal, kus valitseb õiglus ja headus.

3. Seepärast on Jumal mitte ükski iisraelilaste, vaid kõigi rahvaste Jumal.

4. A. ütleb: Jumal on õigluse Jumal. Jeesus ütleb: Jumal on ka armastuse Jumal.

b. Kasutamine.

1. Liigkasuvõtmine, rahaahnus, elumõnude tagaajamine, kõrkus ja enesepettus ka meil!

2. Me peame elama lihtsalt ja õiglaselt.

3. Kuidas saab J. rahvas jälle välja oma hädast: a) väsimata töö, b) maal peab valitsema õiglus, c) ka armastus ei tohi puududa; vastastikune usaldus, abistamine viivad meid kaugemale kui põlgus ja vastastikune võistlus.

4. Ka meie vajame sääraseid mehi, nagu A. Kui meil on niisuguseid, peame kuulma nende nõuandeid.

3. Sakkeus.

Laul „Kuis pean vastu võtma“.

(Näide F. Lehmensick'i raamatust „Kernlieder der Kirche in Stimmungsbildern (lk. 51), kus käsitletakse P. Gerhard'i laulu „Kuis pean vastu võtma“ (laulur. nr. 114) teksti lk. 19, 1—10 alusel pealkirja all „Ühe tõlneri ja patuse igatsusest“).

I

1. Sakkeus, Jeeriko linna ülemtõlner, istus loojeneva päikese käes oma maja ees õitsvate mandlipuude all. Ikka pimedamaks muutus ilm. S. süda oli kurb, ka seal valitses pimedus. Alt aiast kostab rõdule röömsate laste kilkeid. Oh seda süütust ja hingerahu. Kui temagi saaks magada nii rahulikult, nagu too väike, kes uinunud külmal kivitrepil. Aga tema ei tunne rõõmu millestki...

2. Tema lapsi seal ei ole, need ei lähe mängima teiste lastega, sest lapsed pilkavad neid: „Need on tõlneri, patuse, lapsed!“ Kui ta jalutab tänaval, hoiduvad inimesed temast eemale, talle hüütakse järele: „Vaata, patune läheb!“ See häbi ja teotus lasub temal ja ta lastel. Oh seda viletsat elu! Miks on ta valinud endale sellise häbistava elukutse, võtta rahvalt raha — roomlastele! Kaupmeestelt, kes rändavad palsamiga Damaskusse ja Süüriasse, kauplejailt, kes tulevad Foiniikiast ja Araabiast kal-

liste nahkade ja puuga, ja vaeseilt, kel enestel midagi pole, sisse nõuda makse — roomlastele, rahva rõhujatele.

3. Nii istub S. kahvatul näol, murekortsud otsal, südames piin. Jah, kõiges on süüdi ta elukutse. Ta haub kurbi mõtteid. Vaibunud on kära. Seal valgeneb tänav hetkeks põleva tõrviku valgustusel. Ta näeb vaest meest, keda tema ametnikud viivad karistustorni. Hetkeks valgustab tõrvik ka maja terrassi, kus säravad seedripuust laual kuldsed nõud ja helendavad seinal purpurvaibad. Valguskiir langeb ka S. südamesse ja hää l ütleb: „Sakkeus, pole süüdi su amet, elukutse, süüdi on kuld, seedripuu, purpur, kallid aarded, see hoiab sind ahelas. Ülekohus, mis sa oled teinud, ei anna sulle hingerahu. Kui see mees, keda praegu sinu käsul raudus vangitorni viidi, oleks salaja sulle pihku pistnud 100 hõbe- või kuldtükki, kas sa oleksid ka siis teda taga kiusanud?“

4. Ah, oleks see ometi teisiti! Miks pole mu elu teissugune! Kesköö on ammu möödas. Tuul sahistab puieladvus ja ajab laiali pilvi, ning S. hinges ärkab kahetsus. „Kuid hilja! Elu on rikutud!“ See mõte ei anna talle rahu.

II

1. On möödunud neli nädalat. Jälle on lähenemas õhtu. Kuldne päike laskub merre. Imelik liikumine läbib J. linna. „On's see võimalik, et Jeesus läheb läbi linna? Naatsareti prohvete, kes ravib sõnaga südameid? Teda pean ma nägema!“ Neid sõnu lausub S. Keegi ei tee talle ruumi. Kõik on pikemad kui tema, rahvas trügib. Aga seal tee ääres kasvavad ju metsviigi-puud, sinna otsa võiks ronida, sealt saaks teda näha kõige paremini, teda, kes oma sõnaga ravib haigeid südameid. Seal tulevadki nad juba rõõmsalt vesteldes, kirju kogu valgeis, punaseis ja siniseis rõivais — ja nende keskel tõsine vaikiv mees õrna südame ja pilguga — Jeesus. Täis ootust jälgib S. iga tema liigutust. Ta tuleb lähemale. Ta silmad on pööratud S. poole. Keegi hüüdis mind! See oli tema! „Sakkeus, tule kiiresti alla, täna tahan ma sulle võõraks olla.“ Tema! Õpetaja ise! Teda külastama, kes on — patune. Ruttu tuleb S. maha ja võtab J. rõõmuga vastu oma kojas.

2. Kas see pole tõsine rõõmupäev! Õpetaja tuleb tema, põlatud ja patuse, majja ja õnnistab tema lapsi, keda põlgavad

teised ja teotavad. Ta istub S-ga ühte lauda ja vaatab talle silmi usaldades, nii õrnal pilgul, et S-e süda sulab. Seal avab S. oma südame, ta seletab oma raiskuläinud elust, patust, piinavatest mõtetest, ise mõtleb ta: Kui Jeesus kõike seda kuulnud, lahkub ta kindlati mu majast. Kuid J. vastab lihtsalt: „Ma olen tulnud otsima ja õndsaks tegema, mis kadunud!“ Seal ärkab S-ses uus lootus. Siis pole veel hilja? Ka mina võin saada päästetud! „Issand, ma tahan kõik teha, poole oma varandusest tahan ma anda vaestele ja kui ma olen petnud kedagi, siis tasun selle neljakordselt.“ Kõik, kes tulid vaatama ja imetlema suurt prohvetit, on neid sõnu kuulnud. Nad näevad S. istuvat ja anuval pilgul ootavat vastust Jeesuselt küsimusele: kas ma siis olen vaba, kas ma saan siis alata uut elu, unustada mineviku rõhuva süü? Kõik teavad, et J. vastusest oleneb S. edaspidine saatus, tema eluõnn on kaalul! Kaua vaikib Jeesus. Ta püüab läbi näha S-e hinge, kas valitseb seal kahetsus. Siis sõnab ta rõõmsal häälel: „Täna on sellele kojale õnnistus tulnud!“

3. Jälle on möödunud kolm nädalat. Päike on loojenemas. Oodates seisavad tänaval Jeeriko, Siiloa ja Betvage inimesed. Jeesus läheb täna Jeruusalemma. S. on ka ootajate seas. Kui palju tänu võlgnen ma talle! Ta on mind jälle rõõmsaks teinud oma sõna kaudu. Ma olen aus, mul on puhas südametunnistus! Ja kui palju on ta korda saatnud maailmas! Pimedad on saanud nägijaiks, kurtummad kuulevad ja kõnelevad, halvatud käivad, patused on saanud terveks. Ta ei vaja meid, küll aga vajame meie teda. Miks tuli ta meile? Kaastundest maailma patu ja häda vastu, mis meil, vaestel inimestel, kanda, kaastundest nälgijaile ja janustele, kel puudub peavari ja ihukate, kes on vangis ja surma mõistetud, armastusest inimeste vastu tuli ta meile! Nii kui halastaja samaarialane halastas vaese teekäija peale, nii halastas Jeesus igale õnnetule.

4. Kuidas pean mina teda vastu võtma, kuidas talle vastu tõttama? Kuidas ehtida teda, sest tema on andnud mulle kaunima ehte, puhta südametunnistuse? Kõik ihkavad tema tulekut, kõik ootavad teda. Nad võtavad rohelisi oksid palmipuult ja riputavad neid teele. Kas pean ma tegema samuti? Ei, see on vaid välispidine komme! Kõik oleneb ju südamest. Omas südames tahan ma teda kiita ja tänada eluaeg. Nagu kevadel tärgab mullast seeme, nii tärgaku minu südames head mõtted ja teod. Palmid närtsivad. Kuid minu armastus Jeesuse vastu

olgu närtsimatu. Ma tahan head teha eluaeg. Niiviisi tahan oma isandat teenida.

Kokkuvõte: 1. Õige isanda vastuvõtt (1. 2. salm).

2. Põhjus vastuvõtuks (3. 4. 5. salmid).

Märkus: Laulu tõlge pole sõnasõnaline, saksakeelses laulus on teises salmis jutt palmiokstest ja haljendavast põllust, mis puudub eestikeelses tõlkes.

Uusi maateaduse tööjuhatusi.

B. Rea.

Okeanias.

Nüüd asume aurikule ja külastame Vaikse ookeani huvitavaid ja omapäraseid saari.

1. Loen S.-K. õpper. lk. 179: „Austraalia saared“ ja vaatlen pilte.

2. Kontuurkaardile märgin punasega laevateed ja kirjutan õpperaamatus nimetatud saarestikkudele ja saartele nimed juurde.

3. Mõtlemiseks: a) Missugust saart ehk saarestikku tahaksin ma eriti külastada? miks? b) Võrdlen selle saare (saarestiku) ja kodukoha ilmastut ja loodust.

4. Kui pikk on teekond Sydney'ist minu poolt külaskäiguks valitud saarele?

5*. Kui kaua vältaks sõit laeval (15 sõlme tunnis, 1 sõlm = 1848 m)?

6*. Loen S.-K. „Avaras Maailmas — Austraalia“: „Samoa külaelu“, „Milline näib korallisaar“, „Havai saared“ ja teisi kirjutusi.

7*. Tähelepanekuid piltidelt vaadeldu põhjal.

Pea meeles: 1. 2.

(1,5 tundi.)

Veel Lõuna-Ameerikast.

1. Õpperaamatu, kaardi ja piltide abil õpin tundma veel mõnd Lõuna-Ameerika riiki, et sellest jutustada järgmisel tunnil klassile.

2. Valmistan kontuurkaardi õpitud riigist, märkides sellele õpperaamatus nimetatud kohad.

3. Kirjutan välja õpitud riigi kohta järgmised andmed: pindala, rahvaarv, -tihedus, pealinn.

4. Mõtlemiseks: a) Mille poolest erineb see riik meie kodumaast? Kes on selle riigi pärismaalasteks? c) Mida veetakse sellest riigist välja?

5*. Joonistan mõned diagrammid, mis iseloomustavad selle riigi majanduselu.

6*. Loen saateainet.

P e a n m e e l e s : 1 2

(1,5 tundi.)

Need tööjuhatused on vabalt valitavad lisatööks neile andekamaile õpilasile, kes on täitnud sundusliku töönormi ja kes on eriti huvitatud ainest. Seepärast on nendes tööjuhatuses ülesanded vähem konkreetseid kui tavalistes tööjuhatuses, individuaalse töö piirid aga avaramad.

R e i s E e s t i s t M u s t a m e r e k a l d a l e .

Ma reisin kaardil Eestist läbi Läti, Leedu, Poola Tšehhoslovakkiasse ja sealt Doonau jõe kaudu läbi Ungari ja Rumeenia Mustamere kaldale.

1. Iga läbisõidetud riigi jaoks joonistan nelinurga, kuhu kirjutan pealinna nime, valitseva riigikorra ja joonistan ka vastava riigi lipu.

2. Kui sõidan läbi riigist, mida pole veel seni tundma õppinud, siis loen, mis on tema kohta öeldud õpperaamatus, leian õpperaamatus nimetatud kohad kaardil ja vaatlen pilte.

3. Sean kokku tabeli:

Riigi nimi	Pindala	Rahvaarv	Rahva tihedus 1 km ² -le	Põllumajandus- või tööstusmaa

4. Kirjutam: Milliseid maapõuevarasid leidub igas läbisõidetud riigis.

5. Mõtlemiseks: a) Mis on vaatamisväärlisid läbisõidetud riikides? b) Minule meeldivad järgmised looduslikult ilusad

kohad: c) Miks on Ungaris rahvatihedus suurem kui teistes läbisõidetud põllumajanduslikes riikides?

6. Vaatamiseks kaardil: Missugused suuremad jõed läbisin oma reisul?

7*. Kujutan oma teekonna vihku ja arvutan selle pikkuse.

8*. Muid tähelepanekuid loetu ja vaadeldu põhjal.

Pea n mee les: 1. Läbisõidetud riikidest on mannerriigid: 2. Meie hõimlasi elab 3.

See tööjuhatus on määratud õpitu kordamiseks, kuid ühes sellega tutvutakse ka uute riikidega, mille põhjalik tundmaõppimine ei ole kavaga ette nähtud (näiteks Leedu ja Rumeenia). Nende riikide nimetustega puutuvad lapsed sageli kokku ja Euroopa kaardi tundmaõppimisel võib mõnele neist ka veidi tähelepanu osutada. Pealegi muudab see kordamise mitmekesisemaks ja huvitavamaks. Tihti ei jõuta kogu kava läbi töötada tööjuhatuste abil ja osa aimest tuleb ajapuudusel läbi töötada suuliselt. Aga ka sellise kordamis-tööjuhatuse abil võib lühema ajaga tutvuda mõne riigiga, antud juhul näiteks Tšehhoslovakiaga või Poolaga (Ungari — hõimumaana ja Läti — lähema naabrina peavad leidma põhjalikumat käsitlust).

Kooliuuenduslaste töökavast.

Eelmises numbris oli antud juhatusi psühholoogilisteks vaatlusteks õpilaste tundmaõppimise otstarbel, üldõpetuse ja individ. tööviisi süvendamiseks jm.

E. Õ. Liidu pedagoogiline toimkond oma viimasel koosolekul leidis tarviliku olevat elustada ja virgutada eesti õpetajaskonna pedagoogilist mõtlemist. Muuseas võeti töökavva intelligentsustesti korraldamine ja vigade uurimine, eeskätt emakeele kirjallikes töödes. Vastavad kavad töötatakse välja erikomisjonis ja avaldatakse arvatavasti järgmises numbris.

Vajalikud eeltööd testi läbiviimiseks sooritatakse pedagoogiliste päevade ajal (29. ja 30. dets. s. a.). Siis peetakse ka kooliuuendusrühma töökoosolekuid. Nende kava selgub ühtaegu ped. päevade kavaga.

Trükitud 8. nov. 1937.

Toimetuse aadress: Tartu, Tähe 77—3.

Vastutav ja tegevtoimetaja Joh. Käis.

Väljaandja „Õpetaja“, Tallinn, Pühavaimu 11.